

Učitel matematiky

Jana Příhonská

Několik slov k historickému vývoji a současným cílům časopisu

Učitel matematiky, Vol. 27 (2019), No. 3, 129–134

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/148607>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2019

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

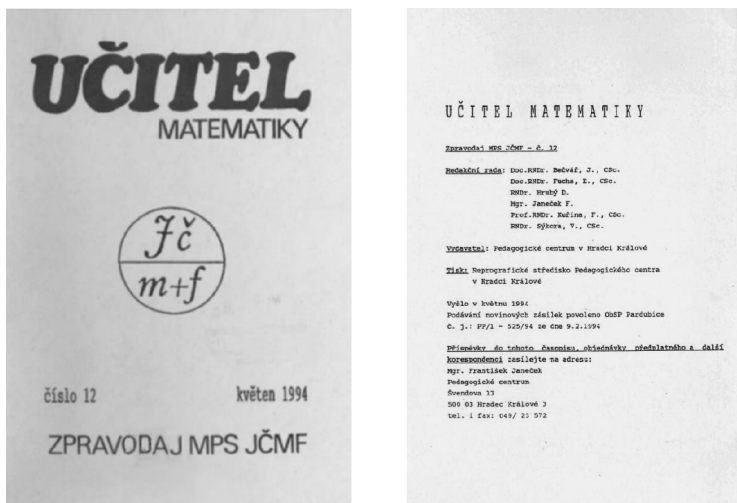
This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ*:
The Czech Digital Mathematics Library <http://dml.cz>

NĚKOLIK SLOV K HISTORICKÉMU VÝVOJI A SOUČASNÝM CÍLŮM ČASOPISU

Historické základy časopisu

Časopis *Učitel matematiky*, určený především učitelům matematiky základních a středních škol, má poměrně krátkou historii. Ta se započala v Pardubicích, kde v květnu 1989 začal vycházet *Zpravodaj pobočky JČMF v Pardubicích*. *Zpravodaj* v péči Františka Janečka a Františka Procházky, ve spolupráci s Liborem Dvořákem (Gymnázium Pardubice, Dašická), upoutal i mimo pobočku, a tak bylo rozhodnuto, že ho bude vydávat Matematická pedagogická sekce JČMF (dále jen MPS) pod vedením Milana Komana, a to pro všechny členy MPS. První číslo nového zpravodaje vyšlo v únoru 1991 s názvem *Učitel matematiky, MPS JČMF, Zpravodaj č. 1, únor 1991*. Tento výtisk pokládáme za první číslo stávajícího časopisu *Učitel matematiky* (dále jen UM). O vznik UM se nejvíce zasloužili Václav Sýkora z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a František Janeček, bývalý předseda pobočky JČMF v Pardubicích a ředitel Pedagogického centra v Hradci Králové.

Po roce 1989 nebylo zcela jasné, zda budou dále vycházet zavedené časopisy jako *Rozhledy matematicko-fyzikální*, *Matematika a fyzika ve škole* (nyní MFI) a *Pokroky matematiky a fyziky* (PMF). Z tohoto pohledu je snaha vydávat UM snadno pochopitelná. Čtvrtým číslem opustil UM formát A4 a přešel na formát A5, pátým číslem v roce 1992 vstoupilo do vydávání UM nakladatelství GRADA a časopis získal barevnou obálku. Spolupráce s tímto nakladatelstvím byla ukončena číslem 10 v roce 1993. V této době už opět vycházely dříve zavedené časopisy a zvažovalo se, zda s UM skončit. Na zasedání MPS JČMF v Praze v roce 1993 bylo rozhodnuto s časopisem pokračovat. V únoru a květnu 1994 vyšla čísla 11 a 12 ještě jako *Zpravodaj MPS JČMF* (obr. 1).

Obr. 1: Zpravodaj

Novodobá historie

Číslem 13 začíná nová historie časopisu UM. Byla sestavena nová redakční rada, časopis byl řádně zaregistrován a dostal novou obálku. První číslo obnoveného UM má označení *1(13)*, září 1994, ročník 3. Časopis začal vycházet čtyřikrát ročně a získal rozsah 64 stran, což platí dodnes. V roce 1994 činil náklad 500–700 výtisků.

Dalším mezníkem bylo číslo *4(20)*, 1996, kterým byla ukončena distribuce časopisu z Pedagogického centra v Hradci Králové. Časopis začal být distribuován z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně a administrace sídlila na Gymnáziu v Jevíčku – zásluhou vedoucího redaktora Daga Hrubého a jeho ženy Miluše Hrubé.

Od svého počátku si UM kladl za cíl seznamovat pedagogickou i laickou veřejnost s novými podněty z oblasti matematiky a didaktiky matematiky, které mají sloužit ke zlepšování výuky matematiky na základních a středních školách. Pro čtenáře bude jistě zajímavý obsah již zmíněného čísla 12/1994 (obr. 1). Tento trend se snaží časopis zachovat do současnosti:

- Kuřina, F.: *Třikrát o tvořivosti*
 Seibert, J.: *Dvě setkání s Fibonacciho čísly*
 Zitková, Z.: *Matematika na gymnáziích*
 Potůček, J.: *Stručný nástin vývoje střední všeobecně vzdělávací školy a postavení matematiky na ní*
 Zralíková, V.: *Co lze nalézt ve starých učebnicích matematiky*
 Jaroš, P.: *Didaktický nápad*
 Škerlíková, J.: *Středné školy Švajčiarska mojimi očami*
 Boček, L.: *Škola mladých matematiků aneb $46 = 3+7$ a $54 = 11$*
 Kolbaská, V.: *Matematická olympiáda pro SOU a SOŠ na Slovensku*
 Kuřina, F.: *Úlohy pro Vás a Vaše žáky*
 Kadleček, J.: *Člověk se chybami učí*
 Calda, E.: *K úlohám o pěti cestovatelích a dvou symfoniích L. van Beethovena*
 Jedinák, D.: *Co je matematika (několik lidských definicí matematiky)*
 Veverková, H.: *Patnáct rad začínajícím učitelům Nabídky nakladatelství a vydavatelství*

Se změnami názvu časopisu se připojovali i noví členové redakční rady, kteří se starali o obsahové zaměření časopisu a odbornou úroveň. Zmínit můžeme jména jako O. Odvárko, V. Sýkora, J. Mikulčák. Postupně se připojovali další, např. V. Václavová, Z. Bryndová, A. Šimek, J. Bečvář, F. Kuřina.

S nástupem 26. ročníku v roce 2017 došlo k některým výrazným změnám. První ze změn byla změna periodicity – od nového ročníku se ročníky shodují s kalendářními roky. Aby se mezi jednotlivými ročníky neobjevila mezera mezi koncem předchozího školního roku a začátkem nadcházejícího kalendářního roku, bylo pro předplatitele vydáno speciální bonusové číslo 5.

Patrně nejpodstatnější změnou byla změna ve vedení časopisu. Svoji činnost ukončil vedoucí redaktor Dag Hrubý, který se časopisu věnoval s láskou od jeho založení a má neoddiskutovatelné zásluhy na současné podobě a erudici časopisu. Od září 2017 je vedoucí redaktorkou Jana Příhonská z Fakulty přírodovědně-huma-

nitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci. Poměrně výraznými změnami prošlo i složení celé redakční rady. Eduard Fuchs ukončil svoji činnost jako výkonný redaktor časopisu a svoji činnost ukončili i někteří další členové redakční rady. Zřejmě nejdéle sloužícím členem redakční rady, který stál u zrodu časopisu se současným názvem a který je autorem mnoha příspěvků a recenzí publikovaných v časopise, je František Kuřina. Redakční rada získala i členku ze Slovenska, díky čemuž se otevírá možnost rozšíření čtenářské klientely a publikování příspěvků ve slovenském jazyce.

Cíle časopisu

Již název časopisu naznačuje, že je určený učitelům matematiky. Jeho cílem je podpořit učitele na cestě ke zlepšování kvality vyučování a za tímto účelem poskytnout cenné náměty. Časopis publikuje původní odborné recenzované články, týkající se nových metodických přístupů k výuce matematiky, historie matematiky, didaktické transformace nových poznatků z matematiky, popularizace matematiky apod. Zařazovány jsou i diskuse k odborné problematice a zadání a rozborů úloh matematických soutěží. Učitelům se nabízí informace o odborných publikacích či učebnicích. Časopis věnuje pozornost i různým vzdělávacím akcím pro učitele či konferencím, a to nejen z hlediska informace o konání akce, ale zejména z hlediska poskytnutí informace o podnětných příspěvcích a námětech pro praxi, které vzejdou z diskusí na těchto akcích. Časopis vždy měl a stále má snahu i pobavit a informovat o dění v matematické obci. Domníváme se, že tak vhodně doplňuje *MFI* a *Rozhledy*.

Speciální číslo

Redakční rada chce reagovat na diskuzi k současným problémům výuky matematiky na základních školách. Proto se rozhodla vydávat speciální čísla, v nichž by poskytla prostor didaktikům, autorům učebnic, učitelům a dalším odborníkům z dané oblasti. Toto první speciální číslo vychází v rozšířeném vydání 76 stran a je zaměřeno na cíle vyučování matematice v základním vzdělávání.

Domníváme se, že problematika cílů vyučování matematice do časopisu *Učitel matematiky* patří. Současně věříme, že tímto způsobem se nám podaří vytvořit platformu pro různé vize, které však budou podpořeny argumenty a zkušenostmi. Proto redakční rada oslovila autory a autorky používaných učebnic matematiky 1. a 2. stupně či nižšího stupně gymnaziálního vzdělávání, zda by se k tomuto tématu nechtěli vyjádřit. Konkrétně co bylo a je pro ně jako tvůrce učebnic při koncipování učebnic důležité, jaké cíle měli na mysli a jak s učebnicemi pracovat.

V rámci tohoto speciálního čísla jsme na úvod zařadili překlad článku známé didaktičky matematiky na Stanfordské univerzitě USA a spoluzakladatelky youcubed.org Jo Boaler. Domníváme se, že pro učitele matematiky by mohly být poznatky z výzkumu, o kterých autorka informuje, zajímavé a hlavně podnětné pro jejich výuku. Článek obsahuje výňatky z připravované knihy J. Boaler: *Limitless: Learn, Lead and Live without Barriers* a informuje o důkazech z neurověd, které se týkají žáků s tzv. specifickými vzdělávacími potřebami.

Následuje příspěvek slovenských autorů P. Bera a Z. Berové. Autoři informují o specifické metodě vyučování, tzv. aktivním řízeném vyučování, která žákovi poskytuje vysokou míru samostatnosti a zodpovědnosti za jeho učení.

Učebnicím matematiky pro 3. a 4. ročník ZŠ je věnován příspěvek kolektivu autorek R. Blažková, K. Matoušková a M. Vaňurová. Autorky se zaměřují nejen na rozvoj matematické gramotnosti, ale též rozvoj grafomotoriky a čtenářské gramotnosti. Učebnice jsou doplněny tématy pro diferencovanou výuku a integrativní vyučování.

O budování znalostí a porozumění v matematice pojednává článek M. Hejného. Autor se věnuje vztahu žáka k matematice, jeho sociálním schopnostem, kognitivním a metakognitivním schopnostem i matematickým znalostem.

F. Kuřina se věnuje otázce metod a cílů vyučování matematice. V článku prezentuje své názory na cíle výuky matematiky, které doplňuje řadou citací odborné veřejnosti, které se týkají vzdělávání. Cíle jsou zvažovány ve vztahu ke způsobu, jakým lidé vyu-

žívají matematiku ve svém oboru. V závěru autor předkládá doporučení, jak zlepšit výuku matematiky.

Učebnicím pro základní školy se věnuje J. Molnár. Autor charakterizuje roli učebnice při rozvoji vědomostí, dovedností a postojů žáka k různým oblastem života.

V článku O. Odvárka se lze dočíst, jak mohou učebnice matematiky pro druhý stupeň základní školy přispět k duševnímu rozvoji žáka a k jeho začlenění do společnosti. Pozornost je především věnována propojení teorie s praxí, roli slovních úloh a tvorbě a ověřování hypotéz.

V souladu s cíli časopisu informovat čtenáře o aktivním dění v učitelské obci jsou v čísle zařazeny i krátké zprávy z již proběhlých akcí – Dvou dnů s didaktikou matematiky, které se každoročně konají na PedF UK v Praze a Celostátního setkání učitelů středních škol v Pardubicích. Zároveň jsou zařazeny informace a pozvánky na nadcházející podzimní akce. První z nich je celostátní setkání učitelů matematiky, které proběhne v Litomyšli, druhou je další ročník Celostátního setkání učitelů matematiky středních škol, které proběhne v Pardubicích.

Na téma cílů vyučování matematice chce časopis volně navázat v dalších ročnících prostřednictvím výuky konkrétních témat. Prvním takovým tématem budou lineární rovnice. Oceníme, pokud budou autory článků opět autoři učebnic, ale bude-li to možné, zařadíme i zkušenosti konkrétních učitelů.

Vážení čtenáři, přeji vám hodně inspirativních myšlenek a námětů.

*Jana Příkladová
vedoucí redaktorka*